

CERKVE NE PODPIRAJO DELAVSKEGA GIBANJA

Odkriva vse cerkve krščanskih ver so nasprotno organizirano delavstva.

GOVORICE O MORALNI PODPORI SO FRAZE.

New York. — (F. P.) — Kako more krščanska cerkev tako vztrajno trditi, da stoji za pravicami delavcev, da se lahko organizirajo in prejema poštene mezde, ko pa ima sama svoje cerkvene fondе naložene v delnicah in obveznicah velikih podjetij, katera izkoriščajo delavstvo in mu odrekajo ravno te pravice?

Tako vprašanje zastavi bogati episkopali cerkvi tajnik Krščanske socialne službe v članu, s katerim se bavi o cerkvenih delnicah in obveznicah. Članek je precej razburil cerkvenjake, ki vidijo v njem namigovanje, naj se cerkveni denar v bodoče vplaga le v podjetja, ki ne služijo privatnemu izkoriščanju, temveč le v šole in prosvetne ter javnosti koristne ustanove.

Članek pravi, da so zastopniki te cerkve na zborovanju sklenili, da se tako investira denar, ampak upošteva se ne. "Človeške pravice morajo več veljati kakor lastninske pravice, zato mora delavstvo prejemati dostojno življenjsko plačo. Delavec mora tudi imeti pravico do organiziranja kakor kapitalist."

To kar je povedal članek dekan Lathrop, je sicer nekakša teorija cerkve, ampak v praksi, cerkev kar dosledno gre po starem gatu in pridno izpolnjuje svoje novce tja, kjer najbolj ne, se je v podjetja, ki najbolj uspešno izkoriščajo delavstvo. In poleg tega imajo cerkve tudi ves denar investiran v podjetjih, železnicah in javnih napravah, katera so absolutno proti delavski organizaciji ter imajo uvedeno odprto delavnico.

Protestantovska episkopalna cerkev je samo za vzorec, vse druge pa so enake tej, neglede na to, kako lepo pridigajo, da držijo z delavci. Ta cerkev ima na primer investirano veliko vsoto denarja pri pennsylvanski železniški družbi, katera je znana kot zagrizeno protidelavsko podjetje.

Tennesičani se topejo za evolucijski proces

Dve mesti bi radi imeli slavo procesa. Iz tega razloga pride Scopes pred sodišče že prihodnji mesec.

Dayton, Tenn. — Profesor J. T. Scopes, ki je prelomil zakon proti poučevanju evolucije v javnih šolah, pride pred veleporoto prihodnji ponedeljek. Ako bo obtožen — in vse kaže, da bo — tedaj pride pred sodišče okrog 15. junija.

Redno zborovanje veleporote je šele v avgustu, toda Daytonci zahtevajo, da se mora proces vrstiti čimprej mogoče, kajti sosednje mesto Chattanooga bi rado dobilo proces pred svoje sodišče, ako pa ga ne dobi, tedaj opozori svoj lastni proces in ugrabi vsaj nekaj reklame, ki gre zdaj Daytonu. Nekateri učitelji v Chattanooga so pripravljeni predložit omenjeni zakon samo zato, da dobi njihovo mesto enako obravnavo.

Chicago, Ill. — F. G. Stecker, tajnik Ameriške zveze učiteljev, je 22. t. m. pisal profesorju Scopesu, izrekajoč mu simpatije v imenu zveze in obsojajoč tennesiški zakon kot škandal za sedanjo dobo.

VREME.

Chicago in okolica: V nedeljo deloma oblačno in morda deževno, toda toplo. Sonce izide ob 5:23, zaide ob 8:10.

Pregled dnevnih dogodkov

Amerika.

Cerkve ne podpirajo delavskega gibanja. Železniške organizacije morda kupijo železnico.

Protest proti diktaturi na Virginjskih otokih.

Najsvetejše pravice državljanov so vedno v nevarnosti. Američani pustili \$180,000 prvi dan kanadske moče v Windsorju.

Vojski odbili dva napada linčarske drhali v Dallasu, Tex. Tennessee mogoče dobi dva evolucijska procesa.

Po svetu.

Pašič je bolan. Mala ententa dolži Ogrsko nepostavnega oboroževanja.

Angleško-francoska finančna blokada proti sovjetom.

Maročanska vojna dela Francozom sive lase.

Generalna železniška stavka prihaja na Irskem.

Ameriški pivci obogatili kanadsko mesto

V enem dnevu so popili 30,000 galon piva in pustili v Windsorju \$150,000. Mokri izleti se nadaljujejo. Nepretrgane trume ljudi so marširale iz Detroita. Reporterji še niso videli kaj takega.

Windsor, Ont. — Ali je ameriška prohibicija odvadila ljudi od opojne mokrote? Kdor je bil 21. maja v Windsorju, na drugi strani meje pri Detroitu, in videl neskončne trume Američanov, ki so se navallili peš in v avtomobilih po mostu in v čolnih čez reko, je lahko glasil z vsemi štirimi, da ni.

Rezultat prvega dne povratka postavne moče v kanadski omejni provinci Ontario je sledeči:

50,000 Američanov iz Detroita in drugih bližnjih ter oddaljenih mest je popolnoma okupiralo vse hotele, restavracije in druge prostore, v katerih točijo pivo v Windsorju. Domačini so se umaknili v svoje domove.

Izplili so 180,000 steklenic in 450 sodčkov piva, oziroma 30,000 galon in pustili v Windsorju okrog \$150,000.

Vrednost stavbišč je v enem dnevu poskočila od \$800 na \$2,000. Mesečna stanarina za prodajalnice in druge trgovinske prostore je porasla od \$75 na \$350 in \$500.

Železniške družbe na ameriški strani so sklenile voziti posebne vlake na kanadsko mejo.

In zdaj pride najlepše: Nihče ni bil pijan, nihče se ni stregel ali skregal in nihče ni bil aretirani!

Neki star časnikarski poročevalec je rekel, da je že marsikaj videl v dvajsetih letih svojega poklica — bil je na svetovnih tekmovališčih žogarske igre, šampijonskih rokoborbah, političnih predsedniško-nominalističnih konvencijah, konjskih dirkah, velikih umornih procesih, pri paradah domov prihajajočih vojaških čet — ampak kaj takega še ni videl.

Pašič je bolan

Ministrske seje se vrše ob njegovi postelji. Konflikt z Grško. Ukorna nota Ogrski.

Belgrad, Jugoslavija, 22. maja. — Premijer Nikola Pašič je že nekaj dni bolan. Ministrske seje in druge politične konference se zdaj vrše ob njegovi postelji.

Pogajanja med Jugoslavijo in Grčijo radi novega pakta so prišla na mrtvo točko. Vprašanje narodnostnih manjšin v obema deželama dela največ ovir.

Mala ententa je poslala Ogrski ostro noto, v kateri dolži Ogrsko vladu, da se nepostavno oborožuje in s tem krši trianonsko mirovno pogodbo.

VPRAŠANJE MEDNARODNE SOLIDARNOSTI

FAŠIZEM VOJNE IN POVOJNE DOBE JE NAPRAVIL OGROMNO ŠKODE.

Angleško unijsko gibanje se prizadeva ustvariti enotno fronto.

London. (Pismo od delavske in socialistične internacionale.) — Ž oziroma na pogajanja za dosego enotne fronte vsega delavstva na svetu prinaša angleški socialistični tednik "The New Leader" v člankih precej dobre informacije o uspehih.

Cedalje se pokazuje večja potreba mednarodne solidarnosti v delavskem gibanju. Dejstvo je, da poleg Anglije je samo par manjših držav Evrope, v katerih zgodovina od leta 1914 ne pokazuje skoraj brezupnega nespoumljenja. Povprečni delavec te države je pri primerjanju uspehov ponosen na uspehe delavstva na Anglijskem in pri tem pozablja na zatiralako gliko, ki se pokazuje iz skoraj vseh držav kontinentalne Evrope. In vendar kdor ni alep, lahko vidi, da je ravno taka malomarnost povzročila kritični položaj. Na Laškem se ni povzpel fašizem do triumfa radi nič drugega kakor neenotnosti in cepljenja delavstva. Obljube nemške revolucije se niso izpolnile radi nesoglasja na desnici in levi, in danes nemške unije še pasivno obrambo komaj zmagujejo. Francija, Poljska in Češka, kakor Avstrija in Jugoslavija pa podrobno slikajo neuspehe radi cepljenja delavstva. Vsek po svoje rešuje probleme, levčarji očitajo socialistom nezvestobo med vojno in brutalno obnašanje socialističnih ministrov kakor je bil Noške. Drugi se zopet jeze nad vrtočlavo komunistično taktiko in radi tega, ker Moskva ne razume delavstva zapadnih držav. Le preveč je resnice v kritiziranju na obeh straneh.

Neizogibno pa je, kadar se pojavi razdvojenje, da je desnica bolj bojazljiva in malodušna, levica pa bolj vroča kot kdaj prej.

O taktikah pa je dobro previdno govoriti. Zdi se nam kakor napaka, če bi se združili z Rusi. Prav tako bilo napačno zahtevati zvezo z Nemci. Če hočemo doseči enotnost, se moramo držati lastne neodvisnosti, obdržati pa simpatije do Nemcev in prožiti roko Rusom. Če bi se z njimi držali, se obenem zopet cepimo. Obratno pa, ako so Rusi za enotno fronto, je predvsem potrebno, da jo pričnejo zagovarjati tudi njihovi govorniki v bolj pomirljivem tonu. Poglejmo v komunistični časopis, naj bo angleški, francoski, nemški ali ruski, najdemo v njem eno kolono posvečeno napadu na kapitalizem, najmanj tri kolone pa pobljanju socialistov. Če bi bila ta mera ravno obratna, bi imeli več upanja za enotnost. Naj se tudi združimo z Rusi, uspehov angleško-ruske aljanca ne bi imela posebnih, škode pa lahko dosti, če bi ne bilo dobrega vodstva. Poleg tega pa je tudi nevarnost, da se pojavi zopetno cepljenje pri nas med bolj zmernimi unifjami.

LEEJEVA "MIROVNA KONFERENCA."

Washington, D. C. — (FP) — W. G. Lee, predsednik Bratovščine vlakospremnega oboja, je zadnje dni povabil odbore vseh železniških organizacij in predsednike 50 glavnih železniških družb na skupno konferenco, ki naj zajame mir med železniškimi delavci in magnati. Lee se je ponudil, da bo on predsedoval konferenci.

Tukajšnji odborniki železniških unij ne smatrajo Leejevega koraka resnim. Lee je že dolgo let bolnik v gibanju organiziranega delavstva in avtokrat v svoji uniji.

Vojaške čete v boju z linčarji v Texasu

Konjenica straži ječo, v kateri sta zaprta dva zamorca. Dva napada na ječo sta bila odbita.

Dallas, Tex. — Državne vojaške čete morajo braniti dva zamorca, ki sta zaprta v tukajšnji ječi, pred pobesnelo množico domaćinov, ki bi radi za vsako ceno linčali črnci. Konjenica je obkrožila ječo in vojski imajo nalog streljati na drhal, če se približa. Okrajni šerif je pozval vojaštvo na pomoč, ko je izvedel, da hočejo linčarji zažgati hiše v bližini zaporov in pognati ječo z dinamitom v zrak.

Prvemu napadu na ječo, ki je bil izvršen v sredo in v katerem je bilo pet napadalcev obstreljenih, je v četrtek sledil drugi napad kmalu po prihodu vojakov. Vojski niso streljali, obrnili pa so puške in s kopiti mlatili po drhali. Stirje moški so oblečali obličja s krvjo.

Zamorca, brata Frank in Lorenz Noell, sta obtožena, da sta ubila dva belokošca in napadla dve ženski, ki sta bili v spremstvu ubitih belokošcev.

Najsvetejše pravice vedno v nevarnosti

Ameriška unija za civilne svobodščine je tu, da jih varuje.

New York. — V Patersonu, N. J., je bil obsojen neki Roger N. Baldwin s šestimi drugimi stavljujočimi delavci, da so se "nepostavno zbirali". Samuel Untermyer, ki je govoril na shodu v tukajšnjem mestu pod pokroviteljstvom Ameriške unije za civilne svobodščine, je rekel, da je bila ta obsodba "nečast za državo New Jersey". Kakor je rekel govornik, je bil sklican shod "za protekcijo naših civilnih pravic pred vedno večjim vpadanjem v naše najsvetejše državljanske pravice, katere so nam zajamčene v ustavi, v državi, ki se kliče svobodna — da bi nam nihče ne mogel omejevati mirnega zborovanja in svobode bivanja."

"Če bo obveljala razsodba proti Baldwinu in drugim delavcem, je znamenje, da naše pravice niso varne," je rekel Untermyer. "Delo patersonske policije je bilo nedopustno, in delala je pod direkciijo javnih oblasti mesteca, ki je last velepodjetnikov. To samo na sebi bi bilo še brezpomembno, če bi tudi sodišče ne imelo svojih pravic vmeš."

Na shodu je govoril tudi kongresnik La Guardia, Roger Baldwin in Carlo Tresca, pred kratkem izpušeni politični jetnik iz Atlante.

La Guardia je govoril o zaroti proti grofu Karolyju in primerjal njegov slučaj z zadevo ruskega velikega vojvode Borisa. Primerjal je sprejem ogrskega patrijota Košuta v Združenih državah pred petinsedemdesetimi leti. Glavni vzrok tako nepravilnega postopanja proti Karolyju, je rekel govornik, so bili mogetci, ki imajo investirane milijone v ogrskih posojilih.

Obsodba na Ogrskem.

Budapešta. — Urednik socialističnega lista Nepszava se je drznil pisati, kako so radi slabih socialnih razmer ogrski kmetje in delavci prisiljeni do izseljevanja. Za tako opazko v listu je bil obtožen, da je skušal osramotiti ogrski narod in zato je bil obsojen na mesec dni zapore, ali pa denarno kazen pet milijonov kron.

Občinske volitve na Poljskem.

London. — Pri občinskih volitvah so v večjih industrijskih središčih dobili delavci večino. V rudarskem distriktu Sosnowiec na šlezki meji so dobili socialisti absolutno večino. Tako tudi v distriktu Dombrowa. V Pabjanih je zmogala delavska stranka.

FINANČNA BLOKADA SOVJET-SKE RUSIJE

Državni banki Anglije in Francije sta nastopili proti vsakemu posojilu in kreditu sovjetski vladi. S tem korakom nameravajo zlomiti moč sovjetov.

TROCKIJ NI PRIŠEL V SOVJETSKI KABINET.

Moskva, 22. maja. — Leon Trockij ni prišel v svet ljudskih komisarjev.

Berlin, 22. maja. — Iz Moskve je prišla vest, da sta državni banki Anglije in Francije uvedli drastično finančno blokado proti sovjetski Rusiji. Namen blokade je, preprečiti vsako posojilo in kredite v drugi obliki v Angliji in Franciji za sovjetsko vlado. Omenjeni banki sta najmočnejša finančna zavoda v Evropi.

Angleški in francoski finančniki upajo, da s kreditno blokado dosežejo več v omanjanju sovjetske sile kakor bi dosegli z vojno. Nasprotno pa javljajo iz Moskve, da sovjetski krogi ne polagajo nobene važnosti na to akcijo.

Železnice morajo računati na konkurenco

Pokazujejo se učinki brezumnega vlijanja prevoznih pristojbin.

New York. — Radi ogromne konkurence, ki se je razpredla zadnjih par let zlasti po srednjem zapadu s busi in tovornimi avtomobili proti železnicam, je sklicana prihodnji teden konferenca v Chicagu.

Železniška podjetja se pritožujejo, da imajo veliko izgubo radi novouvedenih tovornih avtomobilov in omnibusov zadnja leta, ker slednja vsaj ponekod lahko vršijo isto delo uspešnejše in proti nižji pristojbini. Farmarske zveze po srednjem zapadu so pričele spoznavati večjo vrednost avtomobilov, ki so višji pravnejši za prevažanje kot železnice in se jih radi tega poslužujejo. Na konferenci bodo tudi člani meddržavne trgovske komisije.

Dejstvo je, da velika konkurenca, ki se je pojavila proti železniškim družbam, ni nič drugega kakor posledica skrajne neprevidnosti železnic, ki že niso poznale več meje v računanju za prevažanje blaga. Prav dvomljivo je tudi, da jim bo ta konferenca kaj pomagala, čeprav se bodo sestali na nji njih najboljši advokati in predsedniki.

Maročanska vojna plaši Francoze

Francoske čete v Maroku so še vedno v defenzivi.

Fez, Maroko, 22. maja. — V tukajšnjih francoskih vojaških vojaških krogih zdaj priznavajo, da je nevarnost rifjanske revolte pod vodstvom Abdel-Krima veliko večja kakor pa so višji poveljniki izprva poročali. Rifjanci, ki so invadirali francosko kolonijo, so dobro organizirani in oboroženi. Največja nevarnost pa je v domačinih francoske kolonije. Splošne revolte med njimi še ni, lahko pa izbruhnemo vsak čas.

Francoske čete se še vedno trudijo z odbijanjem napadov v okoliših Bibana. Mnoge francoske utrjene postojanke ob meji so še obkoljene od rifjanskih vstašev.

Mehika najela novo posojilo v Wall Streetu.

Mexico City, 22. maja. — Tukaj poročajo, da je mehiška vlada najela od ameriških bankirjev \$15,000,000 posojila za gradnjo dobrih cest. Posojilo je zanjamoeno z novim davkom na gazolin.

Amundsonova ekspedicija poletela na tečaj

Dve letali s šestimi možmi zapustili Spitbergen. Zračna pot je dolga 680 milj in eroplana morata dospeti v osmih urah na severni tečaj.

New York, N. Y. — Brzjavna vest iz Kings Baya, Spitbergen, se glasi, da je Amundsen-Ellsworthova polarna ekspedicija poletela na dveh letalih proti severnemu tečaju dne 21. maja ob 5:50 popoldne. Na vsakem letalu so trije možje. Eno letalo vodi kapitan Rold Amundsen, drugega pa Lincoln Ellsworth, ameriški inženir in eksplorer.

Zračna črta od Kings Baya do točke, kjer mora biti severni tečaj, je dolga 680 milj. Ako eroplana režeza zrak 90 milj na uro, prideta lahko tja v osmih urah. Na letalima je dovolj gazolina za dve uri več kakor je treba za tja in nazaj.

Program se glasi, da letali letita naravnost na severni tečaj. Tam se spustita na tla in moštvo izvrši vsa potrebna opazovanja. Zvedenci, ki so v ekspediciji, bodo skušali najti ekzaktno točko severnega tečaja. Opazovanje bo trajalo več ur. Moštvo ima seboj vse priprave za taborenje v slučaju, da je treba iti na tla med potjo. Polet tja in nazaj ne bo trajal več kot dva ali tri dni.

Železničarji mogoče kupijo železnice

Vodja kurjačev priporoča organizacijam, naj nabavijo in obratujejo lastne vlake ter pokanje, da pri vrtnem monopolu ni najboljši.

Washington, D. C. — (FP) — Arthur E. Lowell, zakonodajni reprezentant in podpredsednik organizacije železniških kurjačev in lokomotivnega oboja, je zadnje dni priporočil železniškim organizacijam, naj pokupijo toliko železniških prog, da bodo imele transkontinentalno črto, katero naj operirajo kooperativno in pokažejo ameriškem ljudstvu, koliko je vredna železnica, ki ni v rokah privatnega monopola in katera ne služi v prvi vrsti dividendam.

Lowell je dejal poročevalcu Federated Pressa, da so železniške organizacije dovolj močne za financiranje in obratovanje lastne železnice. Ako bi vsaka izmed šestnajstih železniških organizacij dala \$50,000, bi začetna vsota \$800,000 zadostovala za kupovanje delnic slabejših železniških družb na vzhodu, zapadu in srednjem delu dežele. Kupovanje bi trajalo toliko časa, da bi organizacije dobile kontrolo nad dotičnimi železnicami, nakar bi jih spojile v en sistem in začele obratovati na svojo pest.

Lowell je mnenja, da privatni svojini železnice mora slediti kooperativna last in potem šele pride nacionaliziranje. Železniške organizacije so poklicane, da začno orati ledino na tem polju. Do danes so še prav malo storile na tem polju.

Splošna železniška stavka proti na Irskem

Lastniki nameravajo znižati mezde in železničarji se upirajo.

Dublin, Irsko, 22. maja. — Nad Irsko visi splošna stavka na železnicah. Prizadet je ves otok, Svobodna država in Ulster. Železniške družbe hočejo znižati mezdo železničarjem za pet šillingov na teden; železničarske organizacije so odločno proti znižanju in se pripravljajo na štrajk. Vlada skuša doseči kompromis.

Železničarji imajo danes 45 do 65 šillingov tedensko.

Agitirajte za "Prosveto"!

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopis se ne vrača.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$0.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago in Cicero \$6.50 na leto, \$0.50 na pol leta, \$1.05 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov za vas, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-99 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

UNION LABEL APPLIED FOR

Datum v objavi n. št. (April 30-1925) poleg vašega imena na našemu pomenu, da vam je s tem davcom potekla naročnina. Posrvite jo pravočasno, da ne vam ne ustvari štet.

VOHUNSTVO V SEDANJEM GOSPODARSKEM SISTEMU.

Precej stara je že resnica, da se podjetniki v svojih podjetjih poslužujejo vohunov, ki prisluškujejo, kaj se delavci pogovarjajo, kakšne so njih privatne zadeve, njih politični nazori itd. Ti vohuni imajo nalogo preprečiti organiziranje delavcev v delavskih strokovnih organizacijah, preprečiti sploh vse med-delavci, kar bi škodovalo podjetništvu.

Taki vohuni so od časa do časa razgaljeni in javnost je podučena, da se podjetniki poslužujejo vohunov za spletkarenje proti delavskim interesom in za pomnožitev premoženja industrijskih podjetnikov.

Malo kdaj pa pride v javnost, da kompanija najame industrijskega vohuna, da spletkari proti drugi kompaniji.

Pravda na sodišču, ki jo je pričela De Forest Radio kompanija proti tvrdki Radio Corporation of America, ki je dete General Electric kompanije, za izposlovanje sodnijske prepovedi, pa dokazuje jasno kot beli dan, da se moderni industrijski baroni poslužujejo tudi napram svojim tovarišem umazanega orožja—vohunstva—v svojo korist.

De Forest kompanija se bojuje proti Radio korporaciji, da ne postane radijska trustovska podružnica že postojече električnega trasta. Pri tej pravdi so bile predložene zaprisežene izjave, ki govorijo, da so bili nastavljeni Radio korporacije uslužbeni v pisarnah De Forest kompanije kot stenografi. Ti nastavljeni so imeli nalogo, da poročajo o vsem v tajni pisarni Radio korporacije na števil. 25 Beaver Street, New York.

In kadar danes velebizniško časopisje piše o milijonarjih in multimilijonarjih po njih smrti, kako so prišli do ogromnega premoženja, tedaj prav zanesljivo izreče, da se imajo zahvaliti svoji pridnosti in varčevanju.

Fakti o vohunih v industriji, ki pridejo od časa do časa v javnost, pa pokazujejo to pridnost in varčnost v zelo čudni luči.

PRIVATNI MLEČNI INTERESI.

Skoraj v vsakem mestu postoji ena večja družba, včas tudi dve, ki se peča z razpečevanjem mleka. Taka družba je med ljudstvom poznana navadno pod imenom mlečni trust.

Lastnosti takih družb so, da ne plačajo rade svojim uslužbencem visoke mezde, da so nasprotno strokovni organizaciji uslužbencev, da rade podraže mleko konzumentom in da plačajo mleko farmerjem po nizki ceni.

Za te družbe so se pričeli seveda zanimati finančniki, ker nosijo precej lep dobiček.

Kadar te družbe izgrajajo kakšno potezo proti svojim uslužbencem, konzumentom ali farmerjem, se izgovarjajo, da so dobički tako majhni, da se industrija ne izplača. Ako konzumenti godrnajo, da so cene previsoke, tedaj pravijo, da uslužbenci prejema previsoke mezde, farmerji pa previsoke cene za mleko. Ako se jeze farmerji, se družbe izgovarjajo, da konzumentje zahtevajo mleko skoraj zastoj, uslužbenci pa imajo kratek delovni čas in prejema visoke mezde. Če pa uslužbenci zahtevajo povišanje mezde, tedaj družbe naglašajo, da farmerji prejema previsoke cene za mleko, konzumenti ga pa plačujejo pod ceno.

Ampak če pogledamo za primero dobičke ene take kompanije, lahko vsak sam sodi, koliko je verjeti tarnanju mlečnih trustov.

V New Yorku se peča z razpečevanjem mleka Sheffield Farms kompanija. In sedaj lahko čitamo, da je bil dobiček te družbe v letu 1924 tako visok, da je vsak vlagatelj prejel \$30.78 dividende na vsakih sto dolarjev. Račun pokazuje, da je družba prodala za \$44,666,750 produkta, aktualni stroški so pa znašali le \$24,785,036, da so pretirani razpečevalni stroški omogočili še trošek več ko za \$17,000,000 in da znaša čisti dobiček \$2,457,668.

Ta račun pove, da na stotine otrok ne dobi polne mere mleka, ki ga potrebujejo za razvoj življenjskih moči, ker so stariši presiromašni, da bi plačali visoke cene privatnim mlečnim monopolistom.

SLIKE Z NASELINO

Hastingsville, Pa. — Tukajšnja družba je dne 30. aprila zopet zapela dva premogova rudnika. Delavski položaj je tak, da ne more biti slabši. Tu v bližini se nahaja osem premogovih rudnikov, ki pa vsi pošivajo razum enega, kateri obratuje le dva do tri dni na teden. Tudi slednji je prenapolnjen z delavci, tako da izmed zaposlenih nihče ne more dosti zaslužiti.

Na društvenem polju pa vseeno še dosti dobro napredujemo. Hrvatje radi pristopajo k našemu društvu, kar je pač najbližje spricevalo, da je Slovenska narodna podpora jedna na dobrem glasu.

Pozdrav čitateljem Prosvete. — John Čop.

Malberry, Kans. — Po svetovni vojni je nastal preobrat vseh stvari, in tako tudi v Kansasu po takozvanem Howatavem štrajku, ki je prišel leta 1921 in je trajal celih enajst mesecev. Pri tej stvari je bila organizacija U. M. W. of A. v 14. distriktu takorekoč zdrobljena v prah, in to največ po krivdi zgrešene taktike glavnega voditelja organizacije. Vsi tukajšnji rudniki so bili več mesecev zaprti. Radi dolgotrajne brezposelnosti ni bilo mogoče misliti, še manj pa delovati, se kakor koli napredovati. Napredek v tej okolici je bil potisnjen za pet let nazaj, kajti vsled slabih razmer je propadlo več nam delavcem koristnih organizacij in podjetij.

Pred stavko so bile v sedmih naselbinah ustanovljene konzumne prodajalne, ki naj bi imele koristiti tu živčim rojakom, oz. vsemu delavskemu sloju. A slabe razmere so povzročile, da so izjemni dveh prodajalnih propadle vse, podjetje je prišlo v privatne roke, kar bo gotovo škodovalo nam vsem.

Vsak zaveden delavec prizna, da so nam potrebne in koristne podpirne, strokovne in politične, a v največji meri gospodarske organizacije. Zato rojaki, podpirajte v vseh oziirih svojo delavsko podjetje, kar bo v vašo lastno korist, kajti jasno je dokazano, da si pri nakupovanju potrebčin v zadružni prodajalni prihranite od deset do petdeset procentov, ali ni direktna pomoč za vas, s tem pa ste tudi v zavesti, da v resnici poznate svojo dolžnost.

V Kansasu so bili naši rojaki vedno naprednega mišljenja. Koliko bojev je bilo treba vojevati samo za obrano U. M. W. of A. In koliko bojev je bilo proti industrijskemu sodišču! S skupnim delom in poštovanostjo je delavstvo doseglo vse to. Namreč obdržala se je U. M. W. of A. in po močnem odporu zavednega delavstva se je porušilo sloveče industrijsko razsodišče. To nam je jasen dokaz, da v združenju je moč.

Tukajšnji rojaki vedno streme za napredkom. Ker se žele v vseh oziirih oprostiti od kapitalistov, se je tudi zbralo nekaj zavednih mož in pred kratkim so ustanovili pogrebni zavod. Reči moram, da je s to ustanovo storjen lep korak. Že pred enim letom se je kljub slabim razmeram pričelo delovati za to ustanovo.

Pri vsakem naprednem delu pa se najdejo ovire, in tako je bilo tudi pri tem nekaj nasprotnikov, da je bilo delo oteženo. Vendar zavednost in trdna volja nekaterih je premagala vse ovire in prvi začetni cilj je dosežen.

Novoustanovljeni pogrebni zavod deluje danes nekaj čez 300 delničarjev. Na vse, ki se niste kupili delnic, apeliram, da se takoj pridružite koristni ustanovi. Delnice so po \$10, kar je nizka vsota samo radi tega, da je vsakemu mogoče postati delničar.

Pogrebni zavod je že pričel s svojimi. To se pravi, da so vse potrebne stvari kupljene. Zavod se nahaja na Mine St. v A. S. B. P. D. dvorani v Frontenacu, Kans.

Za nakup delnic in vse nadaljne informacije o podjetju se je obrniti na izvoljeni odbor, v katerem so: Jacob Balch, predsednik; Josef Kreus, podpreds.; Anton Kotzman, tajnik in Fr. Starcich, blagajnik. — John Černe.

Yale, Kans. — Ker ni bilo precej časa nobenega dopisa iz te naselbine, naj napišem nekoliko vrstic. Razmere so za delavstvo slabe. Res je, da vsaki dan dela, ali kaj nam to pomaga, če pa ni vsilčkov, da bi jih napolnili s

pomogom. Kapitalizem nas hoče še bolj potlačiti, ravno zato je treba toliko več odpora.

Box št. 7 na Brexey Hillu je začel obratovati. Gospodom kapitalistom se je le omejevalo arce, akoravno so bolj težko podpisali pogodbo po starih pogojih. Le trdni bodimo in se nikar ukriviti, da bodo tudi naši otroci jedli kruh, katerega bodo s silo priborili njih očetje.

Čitateljem Prosvete priporočam, da bi ne obrekovali po nedolžnem človeku ter mu predbacivali stvari, katere ni nikoli zakrivil, kajti težko je trpeti in biti kriv po nedolžnem. Če je roka pravice kje, naj se izkaže in očisti nedolžne in počni one, ki so krivi. Vsi smo delavci, ki moramo težko delati za bore krajcarje. Naj bi jih potem še kapitalistom nosili? Ne uničevati poštenih ljudi, vsak naj upošteva, da je njegova dolžnost paniti predvsem za svojo lastno poštenost in če je kaj narobe, da prvo očisti svoj prag.

Ne nameravam s tem dopisom nikogar žaliti, pač pa s svojim možem nekaterim bližnjim rada povedala, da moramo živeti le kot bratje in sestre v slogi in prijateljstvu. Med nami ne sme biti zatiranja in zaničevanja, katerega imamo itak preveč od strani kapitalizma. Šaj kakor pravijo, nam bodo še vodo zaprli. Pa pravijo, da je dežela svobode. Ne izgleda tako! Ubogi delavec ima polno žuljev na roki, izmučen je, pa še tistega nima, do česar je upravičen. Če hoče živeti, če ne morek umri. Čisto zavreči nas hočejo.

Delavci moramo vedeti, kako naj je naše stališče. Zavedati se moramo, da smo delavci in kot taki vsi enako izkoriščani.

Priporočam vsem članom jednote: Agitirajte za Prosveto! Vedno bolj spoznavam, da je ta list jako podučljiv in za nas koristen. — Beria Podlogar, člani. S. N. P. J.

"Vojna proti evoluciji"

Pod tem naslovom (The War against Evolution) je Miriam Allen De Ford priobčila v "The Nationu" obširen članek, iz katerega je razvidno, da je infarna postava proti poučevanju evolucije v Tennesseeju produkt večletne in široko razprejene kampanje, ki je vrgla preko povojne Amerike velik val reakcije.

Iz tega članka posnemamo: Fundamentalistična reakcija (fundamentalisti so protestantovski staroverci, ki prisegajo, da vsaka beseda v bibliji pomeni ravno to kar pove) je po vojni postala tako močna, da je celo napredni deli Amerike omahujejo pod vplivom teh fanatikov. Fundamentalisti smatra, da to, kar on verjame in uči, mora biti normalno in ameriško, vse drugo pa je abnormalno, krivoversko in neameriško. Kakšno izobrazbo imajo fundamentalisti, kaže dejstvo, da v takozvanih semeniščih, ki so njihova šola, so glavni učni predmeti: vojaško vezbanje, ameriška literatura iz 19. stoletja in biblija.

Fundamentalistična bolezen že udarja na možgane. V Pittsburgu je neki človek pred kratkim ubil svojega sina, ki ni hotel stopiti v kult, kateri prepoveduje ples in flirtanje. V Minneapolisu je bil med učenkami kontest, kdo zna več biblije na pamet. Dve deklici sta dobili prvo nagrado, ko sta deklarirali na pamet tisoč verzov iz biblije.

Kalifornija je bila nekoč napredna država. Danes pa je v nevarnosti, da pridejo vse njene javne šole popolnoma v pesti fundamentalističnih fanatikov. Rev. George L. Thorpe je vodja fundamentalistov v Kaliforniji. V juliju 1924 je ta fanatik predložil državnemu šolskemu odboru petico, da naj vrže iz šol vse učne knjige, ki le namigujejo evolucijo. Ali je šolski odbor pokazal Thorpu vrata? Ne! Odbor je vodil dolgo razpravo o evoluciji in končno je poveril rešitev tega vprašanja devetim predstnikom kalifornijskih učiteljev. Predsedniki so vendarle imeli toliko poguma, da so odbili pastorevo petico, ampak zadeva še ni končana. Vršilo se bo še eno zaslišanje fundamentalistov in nasprotno mnenje Ameriške lige znanosti. Thorpe je pa že izjavil, če propade njegova petica, da apravi zadevo na ljudsko glasovanje v letu 1926 in volilci bodo odločili, če se sme poučevati evolucija v javnih šolah ali ne.

Tako peha jo fanatiki Ameriko nazaj v srednji vek. V Oklahomi je že dve leti nemogoče razlagati naravni zakon evolucije v javnih šolah. V Floridi je legislatura sprejela resolucijo, ki svetuje šolskim odborom, naj ne najame nobenega učitelja, ki zagovarja darvinizem; obenem čaka v legislaturi predloga, slična oni, ki je bila sprejeta v Tennesseeju. V Texasu je odbor državne univerze odredil: "Neverniki, krivoverci in ateisti ne sme predavati na tesaški univerzi. Nobena oseba, ki ne veruje v Boga kot najvišje bitje in vladarja vsega vesolja, ne sme več tukaj učiti." Legislaturi v Texasu in Kentuckyju sta tudi poskusili sprejeti zakon proti razlaganju razvoja, toda predloga je propadla v senatoma z enim samim glasom večine. Državni šolski odbor v North Carolini je odločil vse profesorje z univerze, ki uče evolucijo. Slične predloge kot v Tennesseeju se pripravljajo v Mississippiju, West Virginiji, Georgiji, Arkansasu, Iowi, Illinoisu, North Dakoti, Minnesoti, Oregonu in Arizoni.

Po vsem jugu in jugozapadu je fundamentalistično gibanje zelo močno. Georgijska zbornica je pred kratkim zadržala denar za državno knjižnico, ko je izvedela, da so v knjižnici znanstvene knjige o evoluciji. Dr. Henry Fox, profesor biologije na državni univerzi v Maconu, Ga., je bil prošle jesen prisiljen pustiti službo, ker je zagovarjal evolucijo. Pred štiridesetimi leti je bil odstavljen profesor Alexander Winchell, ki je učil, da je zemlja starejša kot pa je zapisano v sv. pismu!

Položaj v Tennesseeju je akuten in interesanten. Zbornica je z velikim navdušenjem in med plohami pridig, kakor da poslanec zboračuje v cerkvi, dekretirala, da noben učitelj v katerikoli šoli, ki se vzdržuje popolnoma ali deloma z državnim denarjem, ne sme učiti "nobene teorije, ki zanika zgodbo božjega ustvarjenja človeka kakor uči biblija in katere trdi, da se je človek razvil iz nižjih živalskih vrst". Kazen za kršenje tega zakona je \$100 globe.

Neki poslanec, ki je bil proti predlogi, je sarkastično dodal amandament, da tudi oni učitelj, ki uči, da zemlja ni ravna ploskev, kakršna je bila za časa svetopisemskega Jozuve, se mora tudi kaznovati. Zbornica je odglasovala, da amandament ni na dnevnem redu.

Najlepše pa je, da ni bilo niti enega samega protesta iz krogov državnih šolskih oblasti proti tej smešni predlogi. Profesorji so protestirali — in nekateri vodilni cerkvenjaki tudi, kar jim je na čast, toda državni šolski departament je bil absolutno muhast in z državne univerze ni bilo niti ene besede protesta.

Z gonjo proti moderni vedi pa gre paralelno gibanje za poučevanje zgodbe sv. pisma v javnih šolah, zlasti Genesis, to je prvih pet knjig biblije. Čitanje biblije v javnih šolah je zapovedano v Alabami, New Jerseyu, Pennsylvaniji, Tennesseeju, Georgiji in Massachusettsu; dovoljeno, dasi ni obvezno, je v Indiani, Iowi, Kansasu, North Dakoti, South Dakoti in mestu New Yorku; v vseh drugih državah, izvzemši v Arizoni, Illinoisu in New Yorku izven newyorškega mesta, je čitanje biblije dovoljeno in se tudi čita.

Kaj pa druga stran? Kaj delajo napredne, znanstvene sile proti tej reakciji? Do danes sta na delu dve organizaciji: Ameriška zveza za napredek znanosti (American Association for the Advancement of Science). Prva je izvolila odbor, ki je sprejel resolucije, s katerimi obsoja napade fundamentalistov na moderno vedo in izjavlja, da ameriški znanstveniki neomajno priznavajo evolucijo. Druga je storišla nič. Druga organizacija je bila ustanovljena v avgustu 1924 v San Franciscu z izrecnim namenom, da pobija napade na evolucijo in brani svobodo znanosti v javnih šolah. Na čelu iste je Maynard Shipley, predavatelj in avtor mnogih znanstvenih del. Organizacija, dasi še mlada in šibka, rapidno raste in obeta biti dober jez proti valu reakcije v Kaliforniji.

STAR IZKORISČEVALEC.

New York. — Chauncey Depew je že 91 let star kapitalist, bivši senator. Na konvenciji policijskih načelnikov je v bankirskem klubu rekel, da bi morali bolj učinkovito loviti rdečkarje.

ZARKOMET

Junaki — bedaki!

Dr. Bren zadnje čase sumlivo močli. Mesto njega ima besedo v nšednevniku župnik Geo. M. Trunk, ki sicer ni doktor sv. pisma, kljub temu pa misli, da je velik modrijan.

Trunk se strinja z menoj, da ima vsakdo pravico omejit svojo družino z ozirom na dohodek, zdravje in sposobnosti. Ampak sredstva! On dovoljuje omejitve odinole z vzdržnostjo: mož in žena se morata vzdržati. Za to krepost — pravi g. Trunk — je pa treba junaštva.

Lahko bi citiral sloveče zdravnike, kaj mislijo o spolni abstinenici in vplivu take vzdržnosti na telesno in duševno zdravje, o nemoralnosti in tragedijah, ki izvirajo iz tega, toda kolona je prekratka.

Trunk naj sede k mizi, ki je naložena z vsakovrstnimi najboljimi jedli in pijačami. Sedi naj teden dni, ne da bi vzel eno samo drobtinico ali kapljico. Ali bo to junaštvo? Prvič takega junaka ni. Drugič, če bi bil, ni junak, ampak bedak!

Amerika ljubi...

Naval 200,000 Američanov v Kanado, kjer so po sedemletni prohibiciji zopet potegnili čep, krasno dokazuje, kako Američani ljubijo svojo hčerko kamele!

Pertinentna vprašanja.

Cifut, ki se da krstiti in sprejme katoliško vero, izgubi li takoj svoj kriv nos in čifutski značaj?

Anglija se hahlja.

V Indiji se je vrnil na svet bog Buda. Ponovno se je rodil v nekem kmetskem dečku. In množica dere k njemu in pobožno poslušajo otrokove čevkarje. Tako poročajo iz Kalkute.

Nihče ni bolj vesel te vesti kakor angleški imperijalisti. Indija ima 300 milijonov ljudi, ki verno časte Budo, Mohameda in celo tolpo drugih bogov — Angličani pa vladajo vseh 300 milijonov.

Cestitam!

Čenjeni K. T. B.! Iz naše naselbine ni bilo že dolgo dopisa v Prosveto. Vsi smo hudo zaposleni z delom, trgovino, ženitvami in kontrolo porodov. Zdaj pa pridejo pikniki na vrsto. Torej oprost! — George, Berwyn, Ill.

Najnovejša novost.

Dragi Zarkomet! Kadar slišiš, da se kaka ekspedicija odpravlja na iskanje Noetove barke, sporoči ji hitro, da imamo v Collinwoodu pristnega osla, ki je zbežal iz staremu Noetu iz barke, ko se je ustavila na gori Ararat. Toda vrtnec življenja ga je počil k nam v Collinwood. Vsi arheologi nimajo tako zlahke svetlinje, kakršno imamo mi v naši sredini. Požuri se za nagrado. — Ultravijolični žarki, Collinwood, Ohio.

"Our country, right or wrong!"

Ameriška flota obišče japonske sosedse. To je popolnoma v redu in prav.

Japonska flota obišče ameriške sosedse. To pa absolutno ni prav.

Dogodek št. 79.

Nekoč — bilo mi je okoli devet let — je iz sosedove hiše prišel krik: "Jezus, Marija, pomagajte!" Stare ženske so šle prve v hišo, mi otroci smo pa natezali ušesa pri vratih in oknih. V hiši je bil stek in jok. Ženice so nas podile proč, ali nismo se dali odgnati. Poslušali smo, kaj so govorile. Neka ženica je predlagala, da je treba poslati po učnega babico, ki je bila oddaljena dve uri. Babica pride in vidi, da ne more nič narediti brez zdravnika. Poslali so po zdravnika, ki je bil oddaljen tri ure. Zdravnik pride in pravi, da se ne dotakne, dokler ne bo žena prevedena s sv. zakramenti. Poslali so po duhovno eno uro daleč. Duhoven pride in opravi svoje, potem je zdravnik naredil svoje, nazadnje pa še učena babica. Naredili so to, da so odtrgali detetu roko. Rojeno je bilo mrtvo. Dotična žena pa ni potem nikoli več rodila. Sosedse so jo seveda obdoližile, da si kuha neko zelišče, kar je bil velik greh. Nikomur pa ni prišlo na misel, da se je žena s tistim porodom pokvarila za celo življenje. O kontroli porodov takrat ni bilo govora. — N. Glencoe, O.

K. T. B.

